

WSTĘP

Od kilku lat jesteśmy świadkami oddolnej rewolucji, jaka dokonuje się w edukacji. Zmiany warunków i sposobów pracy próbują wprowadzać nie tylko szkoły prywatne, lecz także systemowe. Nie są to niestety zabiegi ani łatwe, ani szybkie. Wymagają zaangażowania i wysiłku wszystkich, którym zależy na rzetelnym kształceniu i rozwoju młodych ludzi. Z pomocą przychodzą obserwacje dydaktyczne i badania naukowe, które chcą nadążyć za współczesnymi przemianami. Warto wspomnieć choćby książkę *Edukacja w czasach cyfrowej zarazy*¹, w której autorzy starają się odpowiedzieć na pytanie – w jaki sposób technologia cyfrowa, a co za tym idzie również media elektroniczne, wpływają na życie społeczne oraz jakość edukacji. Badacze zwracają uwagę, że sensem nauczania nie powinno być jedynie wykorzystanie na lekcjach mediów jako narzędzi kształcenia, ale taka transformacja edukacji, która będzie czerpać z największych odkryć neurobiologii czy psychologii. Pernille Ripp natomiast, dbając o wychowawcze aspekty szkolnictwa, pyta: „Czy nasi uczniowie z entuzjazmem wbiegają do klasy, czy raczej wloką się jak na ścięcie?” W swojej książce *Uczyć (się) z pasją. Jak sprawić, by uczenie (się) było fascynującą podróżą* konstatuje: „Każda z odpowiedzi to wskazówka, co należy zmienić. Odpowiedzi mogą zaboleć, ale bez nich trwała zmiana jest niemożliwa”².

A zatem, jak stać się nauczycielem na miarę XXI wieku? W jaki sposób tworzyć warunki do efektywnej nauki? Jak odnaleźć satysfakcję z pracy i zbudować pozytywne relacje z uczniami, innymi pracownikami szkoły i rodzicami? Na te pytania odpowiadali uczestnicy konferencji naukowej – *Szkoła jutra – oddolna rewolucja, która zmienia edukację* – nauczyciele praktycy z wieloletnim doświadczeniem, pedagodzy, psychologowie, dydaktycy i naukowcy. Niniejsza publikacja jest więc owocem pogłębionych refleksji, efektem bogatych obserwacji szkoły i uczniów, przedstawieniem różnych perspektyw badawczych. Wielowymiarowość zagadnień zaprezentowanych przez Autorów uświadamia, jak wiele

¹ P. Kasprzak, Z.A. Kłakówna, P. Kołodziej, A. Regiewicz, J. Waligóra, *Edukacja w czasach cyfrowej zarazy*, Toruń 2016.

² P. Ripp, *Uczyć (się) z pasją. Jak sprawić, by uczenie (się) było fascynującą podróżą*, Gdańsk 2017, s. 26.

wyzwań, ale też możliwości, pojawia się przed każdą osobą pracującą z dziećmi i młodzieżą. Tematyka artykułów dotyczy elementów psychologii i terapii w edukacji, nauczania zdalnego wywołanego pandemią koronawirusa, a także przestrzeni w szkole, praktycznych rozwiązań dydaktycznych czy weryfikowania kompetencji.

Bogactwo zagadnień poruszonych w niniejszej publikacji przyczyniło się do wyłonienia dwóch większych części tematycznych. Pierwsza – bardziej teoretyczna – rozpoczyna się artykułem, w którym Agnieszka Kowalkiewicz-Kulesza, na podstawie badania ankietowego, tworzy wizerunek współczesnego ucznia i nauczyciela. Dzięki wynikom badania można określić, jak współcześni uczniowie oceniają edukację i nauczycieli, ale także jakich zmian oczekują. Swoistą kontynuacją rozważań o roli nauczyciela i jego wpływu na uczniów jest artykuł Agaty Karolczyk-Kozyry, która definiując pojęcie coachingu, wymienia cechy dobrego coacha-nauczyciela. Prezentuje także przykładowe metody i techniki coachingowe przydatne w pracy polonisty. W powyższe konteksty wpisują się też kolejne teksty. Katarzyna Zalisz charakteryzuje Pokolenie Alfa (dzieci urodzone po 2010 roku), starając się również określić ich potrzeby oraz wskazać innowacyjne metody kształcenia. Marta Grzeško-Nyczka, dostrzegając konieczność dostosowania kształcenia do wymogów współczesnej rzeczywistości, proponuje reorganizację przestrzeni edukacyjnej, dzięki której można wdrażać metody zrywające z tradycyjnym wzorem przekazywania wiedzy. Jakub Niewiński opisuje gimnazjalną innowację pedagogiczną oraz przywołuje analizę wyników raportu na temat dobrostanu psychicznego i fizycznego młodych ludzi (UNICEF). Anna Konarzewska natomiast, dbając o ów dobrostan i nawiązując do idei wychowawczych Janusza Korczaka, podkreśla wartość „czulego wychowawcy”. O psychologicznym aspekcie pracy z uczniem pisze również Katarzyna Rukojć, poruszając istotny problem dziecka strauumatyzowanego. Autorka przedstawia krótką charakterystykę traumy, a także sposoby pracy z dzieckiem jej doświadczającym. Proponuje sprawdzone sposoby prowadzenia zajęć, sięgając do nowoczesnych rozwiązań terapeutycznych. Anna Kuśmierk natomiast udowadnia, jak istotnym zadaniem jest przygotowanie dziecka do umiejętnego przeżywania porażek i świadomego radzenia sobie z nimi. O dziecięcych zaburzeniach, choć tym razem na etapie przedszkolnym, opowiada Tomasz Dobrowolski, który w swoim artykule przybliży proces prowadzenia terapii integracji sensorycznej. Prezentuje on też praktyczne rozwiązania służące rozwojowi umiejętności komunikacyjnych. Artykuł Jolanty Maciąg, kontynuując zagadnienia związane z nauczaniem wczesnoszkolnym, skupia uwagę czytelnika na roli nauczyciela w warunkach dynamicznie zmieniającej się organizacji pracy. Teoretyczną część monografii kończą teksty Weroniki Kisiel i Klaudii Jeznach.

Pierwsza autorka, przywołując wyniki przeprowadzonych samodzielnie badań kognitywnych, wskazuje kluczowe zasady, które powinny zostać spełnione, aby myśleć o efektywnym uczeniu się. Klaudia Jeznach natomiast, wprowadzając czytelnika w teoretyczne zagadnienia neurodydaktyki, prezentuje przykładowe realizacje lekcji języka polskiego w szkole podstawowej. Podczas tych zajęć przeprowadza analizę tekstu literackiego z wykorzystaniem kontekstów muzycznych i plastycznych, a także ćwiczeń rozwijających młodzieńczą kreatywność i umiejętność pracy w grupach.

W drugiej części monografii rozwiązania praktyczne górują nad teoretycznymi, odnosząc się do różnych obszarów nauczania i wieku uczniów. Cykl artykułów rozpoczyna tekst Doroty Kujawy-Weinke, dotyczący skutecznych i motywujących sposobów oceniania. Autorka ukazuje różnorodne strategie pozyskiwania informacji na temat postępów wychowanków w zdobywaniu wiedzy. Marcin Miłko natomiast, zauważając konieczność humanistycznego wykształcenia we współczesnym świecie, proponuje takie lekcje języka polskiego, które będą dbały o wszechstronny rozwój ucznia: intelektualny, emocjonalny, społeczny, fizyczny oraz etyczny – przygotowując go tym samym do wyzwań XXI wieku. Artykuł Katarzyny Wojtowicz pozostaje w kręgu rozważań o szkole jutra, zwracając uwagę na istotny problem *fake newsów* we współczesnej przestrzeni medialnej. Autorka dokonuje przeglądu podręczników szkolnych pod kątem obecności w nich powyższych problemów, a także proponuje własne rozwiązania metodyczne. Gracja Cimaszewska-Kuniniec omawia wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w nauczaniu zdalnym. Maciej Celiński natomiast prezentuje autorską, sześćoetapową metodę nauczania informatyki w szkole podstawowej, zakładającą, iż elementem uczącym, sprawdzającym oraz kontrolującym w procesie kształcenia będzie program komputerowy. Edukacja w młodszych klasach szkoły podstawowej pozostaje w kręgu zainteresowań Anny Mateckiej, która w swoim artykule prezentuje aktywizującą metodę teatralizacji wraz z korzyściami, jakie z niej płyną dla uczniów. Tom pokonferencyjny zamyka tekst Justyny Potempskiej odnoszący się do doświadczeń nauki zdalnej w czasie pandemii. Autorka proponuje różne rozwiązania skutecznego zdobywania wiedzy online.

W zróżnicowanym i bogatym tematycznie dyskursie o jakości współczesnego nauczania i potrzebach uczniów dominowała wśród wszystkich uczestników jedna, główna myśl: oddolna rewolucja w edukacji jest konieczna i dzieje się każdego dnia za sprawą indywidualnych inicjatyw wszystkich tych osób, którym los szkoły i uczniów jest bliski. Każdy z nas ma realną moc dokonania zmian w edukacji, a kluczem do efektywnej i efektownej nauki jest autentyczność relacji, różnorodność metodyczna, komunikatywność, akcentowanie kompetencji miękkich i pozytywne nastawienie do świata.

Dodawajmy więc uczniom skrzydeł! Uczyńmy szkołę miejscem, do którego chętnie się powraca. Bawmy się nauką i rozwijajmy dziecięcą fascynację światem.

Pragniemy, aby ta książka stała się inspiracją i przewodnikiem dla studentów, nauczycieli praktyków i wszystkich, dla których kwestie kształcenia są ważne. Dziękujemy współtworzącym ją Autorom, którzy stali się głosem w nowoczesnej dydaktyce i światłem dla dalszych zmian.

Klaudia Jeznach
Agnieszka Kowalkiewicz-Kulesza